

Nr 96.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till f. d. landskamreraren G. V. Eiserman för mistade sportelinkomster; given Stockholms slott den 13 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSEN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson:

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 15 september 1930 dagtecknad skrift har dåvarande landskamreraren i Malmöhus län G. V. Eiserman anhållit om ersättning för vissa mistade sportelinkomster.

Innan jag närmare redogör för innehållet i berörda ansökning, ber jag att få erinra om vissa förhållanden av betydelse för ansökningens bedömande.

Genom skrivelse den 31 maj 1878 till kammarkollegium och statskontoret — intagen i svensk författningssamling under nr 22 — fastställde Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut stat för vissa ämbets- och tjänstemän samt vaktbetjänte vid landsstaten, att gälla från och med år 1879. Denna stat omfattade flertalet befattningshavare vid länsstyrelserna, bland dem landskamrerarna. I skrivelsen föreskrevs, att i och med lönerегleringens ikraftträdande vissa förut utgående sportler skulle upphöra att utgå, medan andra sportler fortfarande skulle få av vederbörande ämbets- och tjänstemän uppbäras. Bland de sportler, som alltjämt skulle få utgå, upptogs bland annat lösen för vissa expeditioner samt provisioner för uppbörd och redovisning av kommuners eller enskilda inrättningsavgifter eller utav medel av än mera enskild natur. Genom skrivelsen upphävdes tidigare av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser av innehåll, bland annat, att när landskamrerartjänst kungjordes till ansökning ledig, tillika borde tillkännagivas, att innehavaren av befattningen skulle vara underkastad reglering av avlöningsförmånerna.

I kungörelse den 31 maj 1878 (bihang till svensk författningssamling nr 29) meddelade Kungl. Maj:t föreskrifter angående villkoren för åtnjutande av de från 1879 års början fastställda förändrade löneförmånerna för ifrågasvarande befattningshavare. Denna kungörelse innehöll icke någon bestämmelse om skyldighet för vederbörande befattningshavare att underkasta sig upphörande av eller minskning i de till tjänsten hörande sportlerna.

Sedan därefter Kungl. Maj:t fastställt ny avlöningsstat för tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna att tillämpas från och med år 1909, utfärdade Kungl. Maj:t den 18 september 1908 kungörelse (bihang till svensk författningssamling nr 71) angående villkor för åtnjutande av de sålunda fastställda avlöningsförmånerna. I kungörelsen föreskrevs, bland annat, att den, som tillträdde den nya avlöningsstaten, skulle vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunde åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed. I kungörelsen stadgades vidare, att envar, som med eller efter 1909 års ingång tillträdde i avlöningsstaten upptagen befattning vid länsstyrelse, skulle vara pliktig att underkasta sig kungörelsens villkor och bestämmelser ävensom att de förutvarande innehavare av dylika befattningar, vilka icke före den 1 november 1908 anmält, att de ville underkasta sig den nya avlöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande avlöningsförmåner.

Efter det ny avlöningsstat för vissa befattningshavare vid landsstaten, bland dem landskamrerarna, fastställts att gälla från och med år 1918, föreskrev Kungl. Maj:t i kungörelse den 14 juni 1917 (nr 472) — liksom i 1908 års kungörelse — att den, som tillträdde den nya avlöningsstaten, skulle vara skyldig att underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunde åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed. Därjämte förklarade

Kungl. Maj:t *dels* att envar, som med eller efter 1918 års ingång tillträdde i avlöningsstaten upptagen befattning vid landsstaten, skulle vara pliktig att underkasta sig i kungörelsen stadgade villkor och bestämmelser och *dels* att förutvarande ordinarie innehavare av befattningar med omreglerad avlöning, vilka icke före den 1 november 1917 anmälde, att de ville underkasta sig ny avlöningsstat samt nyssnämnda villkor och bestämmelser och som icke kunde lagligen därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills å ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner.

I proposition den 13 mars 1925, nr 183, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till ny definitiv löne reglering för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m.

Denna proposition blev i huvudsak av riksdagen bifallen (riksdagens skrivelse den 5 juni 1925, nr 333).

I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 6 juni 1925 *dels* kungörelse (nr 270) angående ändrad lydelse i vissa delar av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, *dels* ock kungörelse (nr 272) angående utsträckt tillämpning av nämnda avlöningsreglemente m. m. Genom dessa kungörelser utsträcktes avlöningsreglementets tillämplighet till att från och med den 1 juli 1925 omfatta, bland annat, länsstyrelserna.

Genom brev den 12 juni 1925 fastställde Kungl. Maj:t av riksdagen godkänd ordinarie stat för befattningshavare vid länsstyrelserna att tillämpas från och med budgetåret 1925/1926. I samma brev meddelade Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut åtskilliga andra föreskrifter. Sålunda förordnade Kungl. Maj:t, bland annat, *dels* att, därest ordinarie tjänsteman vid länsstyrelse, å vilken nämnda avlöningsreglemente komme att från och med den 1 juli 1925 äga tillämpning, omedelbart dessförinnan innehade befattning å då gällande stat och icke ville underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser ävensom särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter och icke heller kunde därtill lagligen förbindas, han för att tillgodonjuta de honom i 36 § första stycket i avlöningsreglementet för sådant fall tillförsäkrade förmåner skulle till vederbörande länsstyrelse före viss dag göra anmälan i nämnda hänseende, *dels* ock att sådana vid länsstyrelse anställda tjänstemän, vilka då vore uppförda å övergångsstat, skulle, därest de kvarstannade å sådan stat och så framt Kungl. Maj:t ej funne skäl i särskilda fall annorlunda bestämma, bibehållas vid samtliga enligt dylik stat utgående avlöningsförmåner jämte tillfällig löneförbättring och personliga lönetillägg, där sådana förekomme.

Vidare föreskrevs i sistnämnda brev, att de vissa befattningshavare vid länsstyrelserna tillkommande sportlerna skulle från och med den 1 juli 1925 till statsverket indragas under iakttagande beträffande storleken av den sportelinkomst, som finge uppbäras av landskamrerare för år 1925, att hälften av de å nämnda år belöpande sportelinkomsterna vid vederbörande befattning skulle tillkomma befattningshavaren i fråga. I samma brev förordnade

Kungl. Maj:t, att tjänsteman vid länsstyrelse, som kvarstode å sådan äldre avlöningsstat, med vilken icke vore förbunden skyldighet att underkasta sig minskning eller upphörande av sportler, skulle vid indragning till statsverket av sportler för befattningshavare vid länsstyrelserna erhålla gottgörelse för mistade sportler, beräknad efter medeltalet av den inkomst, tjänstemannen kunde anses hava åtnjutit av sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, så vitt möjligt ej understigande tio år, därför denna inkomst kunde uttröas.

Tillika förordnade Kungl. Maj:t, att ordinarie landssekreterare och landskamrerare, som överginge till den nya lönestaten, skulle enligt vissa grunder vara berättigade till ersättning för mistade sportler, vilken ersättning dock finge för budgetåret 1925/1926 uppgå till högst 5,400 kronor och för följande budgetår skulle successivt minskas för att senast upphöra med utgången av juni månad 1934.

I sin förut omförmälda ansökning har Eiserman framhållit, att han — som den 13 juli 1906 av Kungl. Maj:t utnämndes och förordnades att vara landskamrerare i Malmöhus län med rätt att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, samma tjänst enligt stat och författningar tillkomme, men med skyldighet att vara underkastad de för avlöningens åtnjutande stadgade villkoren — till följd härav i egenskap av landskamrerare från och med utnämningen uppburit avlöning enligt den genom Kungl. Maj:ts skrivelse den 31 maj 1878 fastställda lönestaten ävensom att han, som icke vid senare löneregleringar för befattningshavare vid länsstyrelserna övergått å ny avlöningsstat, alltjämt kvarstode å 1878 års lönestat.

Förutom avlöning enligt lönestaten har Eiserman intill den 1 juli 1925 uppburit sportler, som utgått dels i form av lösen, dels och framför allt i form av provision. I sistnämnda hänseende äro att märka följande bestämmelser och beslut.

I § 53 av förordningen den 21 mars 1862 om landsting stadgades, att sasom ersättning för, bland annat, debitering och uppbörd av landstingsmedel skulle innehållas tre procent av dessa medel, varav $\frac{1}{4}$ procent skulle tillkomma landskamreraren. Genom förordning den 15 juni 1922 (nr 269) med särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsskatt m. m. meddelades nya bestämmelser rörande ifrågavarande ersättning, varigenom, bland annat, landskamrerarens rätt till ersättning väsentligen inskränktes. I kungörelsen föreskrevs emellertid, att där å äldre stat kvarstaende landskamrerare icke vore skyldig att underkasta sig minskning i honom tillkommande sportelinkomster, ersättning till sådan tjänsteman skulle utgå enligt dittills gällande grunder. Med stöd härav har Eiserman intill sportlernas indragning den 1 juli 1925 uppburit provision å landstingsskatt enligt de i 1862 års förordning stadgade grunderna.

I 63 § av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet stadgas, att länsstyrelsen på vägstyrelsens därom framställda begäran ombesörjer, att vägs-katten varder genom vederbörande i sammanhang med kronoskatterna debiterad, indriven och redovisad, på sätt

om landstingsmedel är föreskrivet. På grund av detta stadgande, å vilket tillämpats jämväl bestämmelserna i nyssnämnda förordning den 15 juni 1922, har Eiserman intill den 1 juli 1925 uppburit provision å vägs katt med $\frac{1}{4}$ procent av vad som i dylik skatt infflutit.

Enligt resolution den 12 augusti 1892 erhöil vidare Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget rättighet att få delägarnas på landet avgifter till bolaget debiterade, indrivna och redovisade i sammanhang med kronouppbörd. Med stöd av ett Kungl. Maj:ts brev i ämnet den 9 november 1900 har Eiserman intill den 1 juli 1925 såsom landskamrerare i provision uppburit $\frac{1}{4}$ procent av berörda, genom länsstyrelsen i Malmöhus län redovisade avgifter.

Av Eisermans ansökning och därvid fogade handlingar inhämtas vidare följande.

Sedan en å landskontoret i Malmöhus län verkställd utredning givit till resultat, att Eisermans sportelinkomster under tioårsperioden 1915—1924 i genomsnitt per år utgjort 12,016 kronor 12 öre, därav 11,237 kronor 57 öre provisioner och 778 kronor 55 öre lösen, beslöt länsstyrelsen i länet den 23 oktober 1925 med stöd av omförmälda brev den 12 juni 1925 föreskriva, att Eiserman skulle såsom ersättning för mistade sportelinkomster räknat från och med den 1 juli 1925 och så länge han åtnjöte avlöning enligt 1878 ars avlöningsstat årligen uppbära ett belopp av 12,016 kronor 12 öre, som skulle till honom utbetalas med en tolfedel av beloppet månadsvis i efter-skott.

Jämlikt detta beslut har Eiserman — som den 13 juni 1930 av Kungl. Maj:t förordnats att under den tid landshövdingen i länet, ministern för utrikes ärendena, friherre S. G. R. T. Ramel utövade statsrådsämbetet, tills vidare intill den 1 april 1931 förvalta landshövdingbeställningen i länet, med rätt för honom att åtnjuta de med nämnda beställning förenade avlöningsförmånerna — såsom ersättning för mistade sportelinkomster under tiden 1 juli 1925—12 juni 1930 uppburit ett belopp av sammanlagt 59,479 kronor 78 öre.

En inom landskontoret i länet verkställd uträkning utvisar, att Eiserman, därest han även efter den 1 juli 1925 fatt åtnjuta sportler enligt tidigare för honom gällande grunder, skulle hava för tiden 1 juli 1925—30 december 1929 i provision uppburit ett belopp av sammanlagt 83,013 kronor 69 öre ävensom att han under samma förutsättning kunde antagas hava fatt för tiden 1 januari—12 juni 1930 i provision uppbära ett belopp av 8,932 kronor 36 öre.

I sin ansökning har Eiserman — under aberopande, bland annat, av de författningar, beslut och omständigheter, för vilka i det föregående redogjorts — ifragasatt, huruvida statsmakterna varit befogade att på sätt som skett i viss mån beröva sökanden hans rätt till sportler. Eiserman anför, att på grund av förut omförmälda författningsbestämmelser Malmöhus läns landsting och samtliga väghållningsdistrikt i länet av den anledning, att

Eiserman kvarstått å 1878 års avlöningsstat, jämväl efter den 1 juli 1925 för debitering och uppbörd av sina utskylder utgivit ersättning enligt samma grunder, som gällde före sistnämnda dag, men att den ersättning, som tidigare utbetalats till sökanden, från och med samma dag ingått till statsverket. Sökanden har funnit detta förhållande orimligt. Sökanden har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte tilldela honom ett ersättningsbelopp av 32,466 kronor 27 öre, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan det belopp av (83,013 kronor 69 öre + 8,932 kronor 36 öre) 91,946 kronor 5 öre, vilket kunde beräknas hava för tiden 1 juli 1925—12 juni 1930 tillkommit sökanden i provision, därest han jämväl efter den 1 juli 1925 fått uppbära sportler enligt tidigare gällande grunder, och å andra sidan det belopp, 59,479 kronor 78 öre, vilket han med stöd av bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 12 juni 1925 fått under samma tid uppbära såsom ersättning för mistade sportelinkomster.

Genom brev den 26 september 1930 beviljade Kungl. Maj:t Eiserman, på därom gjord ansökning, avsked från landskamrerartjänsten i Malmöhus län med utgången av september månad 1930. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att för tiden därefter, så länge Eiserman uppehölle landshövdingbefattningen i länet, de honom i sådant avseende tillkommande avlöningsförmånerna skulle minskas med ett belopp, motsvarande vad han under samma tid ägde uppbära i pension.

Sedan Eisermans ansökning av den 15 september 1930 av Kungl. Maj:t för utlåtande remitterats till statskontoret, har *länsstyrelsen i Malmöhus län* i skrivelse till statskontoret den 22 november 1930 yttrat sig i ämnet. Länsstyrelsen har däri inledningsvis upplyst, att av det i ansökningen omförmälda provisionsbeloppet å 91,946 kronor 5 öre, 51,734 kronor 48 öre belöpte å landstingsskatt, 37,687 kronor 62 öre å vägskatt och 2,523 kronor 95 öre å kreatursförsäkringsavgifter.

Länsstyrelsen har vidare i huvudsak anfört följande.

Länsstyrelsen delade Eisermans uppfattning, att de bestämmelser i brevet den 12 juni 1925, som tillämpats å Eiserman — vilka bestämmelser tillkommit på förslag av 1902 års löneregleringskommitté — för Eiserman medfört oförtjänt hårda konsekvenser. Denna hårdhet framträdde desto skarpare, som enligt vad länsstyrelsen hade sig bekant Eiserman vore den ende tjänsteman, å vilken bestämmelserna kommit till användning och som alltså kunnat bliva lidande på avlösningstvånget.

Länsstyrelsen funne det visserligen naturligt, att en sportelinkomst sådan som expeditionslösen måst tvångsvis avlösas, men enligt länsstyrelsens förmenande hade det icke varit nödvändigt att avlösa en inkomst sådan som provisionerna, vilka årligen erlades av landsting och väghållningsdistrikt och vilka utan svårighet kunde göras till föremål för fullständig kontroll.

Liksom det måste ligga i statens intresse, att mellan enskilda ingångna avtal hölles, borde enligt länsstyrelsen staten finna det angeläget att gentemot sina tjänstemän stå fast vid gjorda utfästelser. I förevarande fall hade Eiserman vid utnämningen till landskamrerare tillförsäkrats rätt att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt 1878 års stat tillhörde tjänsten, men icke desto mindre hade vid 1925 års lönereglering »förmånerna» blivit utan hans hörande av statsmakterna reducerade.

Det vore märkligt, att medan man vid utfärdandet av förordningen den 15 juni 1922 med särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsskatt tagit vederbörlig hänsyn till å äldre stat kvarstående landskamrerare, som icke varit skyldiga att underkasta sig minskning i dem tillkommande sportelinkomster, sådan hänsyn icke tagits vid genomförande av 1925 års lönereglering. Det ville eljest synas, som om vad som varit rätt år 1922 också borde hava fått vara rätt år 1925.

Den bristande hänsyn, som vid 1925 års lönereglering visats gent emot Eiserman, stode även i skarpaste kontrast mot den hänsyn statsmakterna vid samma tillfälle visat mot alla de landsekreterare och landskamrerare, vilka övergått till den nya lönestaten, och vilka — oaktat de icke därtill varit berättigade — för en tid av högst nio år tillerkänts ersättning för mistade sportelinkomster. Just detta förhållande syntes emellertid tyda på att den bristande hänsynen till Eisermans berättigade intressen knappast kunde hava varit avsiktlig utan snarare finge tillskrivas ett förbiseende.

På sålunda anförda skäl har länsstyrelsen ansett sig utan tvekan kunna förorda bifall till ansökningsen.

Länsstyrelsen har till sist uttalat, att då det i föreliggande fall kunde göras gällande, att det icke vore fråga om ett förfogande över statsmedel utan allenast om en restitution av medel, som med orätt tillförts statsverket, möjlighet syntes föreligga för Kungl. Maj:t att besluta i ämnet utan riksdagens medverkan.

Statskontoret har avgivit utlåtande i ärendet den 9 januari 1931. Statskontoret har däri — under förmälan att i ärendet vore upplyst, att Eiserman intill sin avgång från landskamrerartjänsten vid utgången av september månad 1930 kvarstått å 1878 års lönestat för ämbets- och tjänstemän vid landsstaten — till en början anført, att enligt sagda lönestat fortfarande skulle till vederbörande ämbets- och tjänstemän utgå provisioner för uppbörd och redovisning av kommuners och enskilda inrättningsavgifter eller utav medel av än mera enskild natur samt att någon skyldighet för vederbörande befattningshavare att framdeles underkasta sig upphörande av eller minskning i de till tjänsten hörande sportlerna icke vore föreskriven.

Efter erinran om lydelsen av de i brevet den 12 juni 1925 intagna bestämmelser om indragning av sportler, vilka kommit att tillämpas å Eiserman, har statskontoret härefter framhållit, att formuleringen av sagda bestämmelser ordagrant överensstämde med 1925 års riksdags i dess skrivelse nr 333 tillkännagivna beslut.

Statskontoret har härefter vidare anført följande.

Huvudsyftet med bestämmelserna i fråga syntes hava varit att i möjligaste mån befria staten från den sedan länge såsom olämplig ansedda avlöningsform, som sportelystemet representerade.

Bestämmelsernas ordalag syntes statskontoret giva fog för antagandet, att det varit statsmakternas avsikt att bereda de tjänstemän, som fortfarande kvarstode å 1878 års lönestat, full ersättning för de till statsverket indragna sportlerna. Därför syntes statskontoret även den omständigheten tala, att Kungl. Maj:t och riksdagen så sent som år 1922 vidtagit åtgärder i syfte att förekomma minskning i å äldre stat kvarstående landskamrerares sportelinkomster. Genom landstings- och vägskattemedlens sedermera inträdda stegring hade emellertid det tioåriga medeltal, som skulle ligga till grund

för ersättningens beräkning, blivit allt för lågt och i verkligheten icke kommit att medföra full ersättning åt vederbörande befattningshavare.

Statskontoret hölle för sin del före, att fog funnes för Eisermans framställning. Då emellertid riksdagen medverkat vid tillkomsten av 1925 års berörda bestämmelser, syntes för ett tillmötesgående av framställningen riksdagens samtycke vara erforderligt. Statskontoret föreslog därför, att Kungl. Maj:t ville inhämta riksdagens medgivande, att ett belopp av 32,466 kronor 27 öre måtte få utbetalas till Eiserman i ersättning för mistade sportler och att beloppet i fråga måtte få avföras såsom utgift å riksstatstiteln »Diverse inkomster», vilken titel tillgodoförts till statsverket indragna sportler.

Ämbetsverket ansåge sig slutligen böra framhålla, att förevarande fråga vore av beskaffenhet att kunna bliva föremål för bedömning av allmän domstol.

Tre reservanter inom statskontoret uttalade följande särskilda mening.

Utgångspunkten för bedömning av förevarande framställning borde vara frågan, huruvida laglig rätt för sökanden till den begärda ersättningen förefunnas. Ansåge man nämligen, att så icke vore fallet, syntes den omständigheten, att tillämpningen av 1925 års grunder för sportlersättningen visat sig för honom mindre fördelaktig, än om han allt fortfarande fått uppbära ifrågavarande sportler, knappast vara tillräckligt skäl till att bereda honom ersättning för inkomstminskningen — och detta även om det, såsom av statskontoret framhållits, kunde antagas hava varit med 1925 års beslut avsett att bereda de å äldre stat kvarstående tjänstemännen full ersättning för de indragna sportlerna.

Vad då beträffade rättsträffan, borde märkas, att enligt formuleringen av nämnda beslut grunden för detsamma varit, att vederbörande tjänsteman kvarstått å sådan äldre lönestat, med vilken icke varit förbunden skyldighet att underkasta sig minskning i eller upphörande av sportler. Därav följde emellertid, att en tjänsteman, som icke hade en sådan skyldighet, ej syntes utan av honom lämnat uttryckligt medgivande kunna tillförbindas att mot viss ersättning avstå från sin rätt till sportlerna. Då något dylikt medgivande icke vederligen vore av sökanden lämnat, syntes han ej heller vara bunden av 1925 års beslut utan syntes, vid det förhållande att detta beslut för honom medfört minskning i den inkomst, han eljest skulle haft av sportlerna, vara berättigad till ersättning för minskningen. Denna rätt syntes sökanden vara oförhindrad att efter stämning å Kungl. Maj:t och kronan till allmän domstol göra gällande. Da det givetvis vore önskvärdt, att rättgång undvekes, ansåge reservanterna emellertid, att hänvändelse till riksdagen först borde göras för att få saken ordnad.

Reservanterna hava därför förklarar sig ense med statskontoret om det slut, vartill ämbetsverket kommit.

Till följd av remiss har *justitiekanslersämbetet* avgivit utlåtande i ärendet den 5 februari 1931. Justitiekanslersämbetet har därvid till en början redogjort för den rätt till provision å landstingsmedel eller ersättning därför, som enligt justitiekanslersämbetet kunde anses tillkomma Eiserman, samt därvid anfört, bland annat, följande.

Därest icke annat blivit föreskrivet, syntes näppeligen sportler vara en avlöningsförmån, till vilken befattningshavare hade en ovillkorlig rätt. Sportlerna utginge ju ej sällan jämlikt en statlig taxa (t. ex. expeditionslösenförordningen), och justitiekanslersämbetet vågade för sin del icke påstå, att

en dylik taxa icke skulle kunna högst väsentligt nedsättas av den, som utfärdat densamma, och detta utan att befattningshavaren hade laga rätt till vederlag.

Vad nu sagts syntes gälla jämväl för den händelse, att befattningshavaren erhållit fullmakt med rätt att åtnjuta de förmåner, som enligt författningar tillkomme hans tjänst. Med ett dylikt uttryck torde nämligen icke ovillkorligen böra förstås de författningar, som gällde vid tiden för fullmaktens utfärdande, så att dessa icke skulle kunna ändras till fullmaktshavarens nackdel. Uttrycket syntes justitiekanslersämbetet rimligen böra tydas så, att fullmaktshavaren hade att åtnjuta de förmåner, som vid varje tid gällande författningar tillerkände honom.

Något annorlunda syntes dock saken ställa sig, om, såsom skedde vid den i ärendet omförmälda 1878 års löne reglering, *dels* uttryckligen utsagts, att till vederbörande befattningshavare skulle — jämte det vissa sportler bortfölla — fortfarande utgå provisioner för uppbörd och redovisning av kommuners eller enskilda inrättningsavgifter eller utav medel av än mera enskild natur, *dels ock* upphävt tidigare meddelad bestämmelse om att vid ledigförklarande av landskamrerartjänst borde tillika tillkännagivas, att innehavaren av befattningen skulle vara underkastad reglering av löneförmånerna. Under sådana omständigheter och då dessförinnan redan i 1862 års landstingsförordning (§ 53) funnits stadgat, att $\frac{1}{4}$ procent av landstingsuppbörden skulle tillfalla landskamreraren, syntes sådan provision icke kunna utan vidare avhändas den, som i likhet med Eiserman år 1906 erhållit landskamrerarfullmakt med rätt att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, samma tjänst enligt 1878 års stat tillkomme.

Att positivt angiva innebörden av en sådan rätt som Eisermans erbjöde däremot vissa svårigheter. Men det skulle väl ändå vara att giva en dylik rätt för stort omfång, om på grund av densamma statsmakterna, ehuru de kunde räkna med en enorm stegring av landstingsuppbörden till följd av deras egna nytillkomna beslut, dock skulle sakna befogenhet att hålla landskamrerarens provision å denna uppbörd inom dess dittillsvarande årsbelopp. Inom denna gräns syntes Eiserman hava varit skyldig tåla en nedsättning av berörda $\frac{1}{4}$ procent. Mera tivelaktigt syntes vara, huruvida han, trots det uttryckliga stadgandet i 1878 års stat, varit skyldig underkasta sig indragning av ifrågavarande provision. Även denna fråga syntes dock böra besvaras jakande, under förutsättning att Eiserman hölles skadeslös med provisionens dittillsvarande årsbelopp. En dylik indragning av sportler mot ersättning till vederbörande befattningshavare vore för övrigt ingalunda någon enastående åtgärd. Likartad avlösning av sportler hade skett exempelvis vid fastställande år 1909 av ny lönestat för hovrätterna. Sådan ägde ock rum i samband med antagande av 1878 års lönestat för landsstaten. Angående det lagligen berättigade i en dylik åtgärd förekomme ett uttalande i det den 5 december 1873 avgivna förslaget till reglering av häradshövdingarnas löneförmåner sid. 17 och 18. Nämnda betänkande omförmäldes i det den 13 oktober 1875 avgivna förslaget till löne reglering för landsstaten (sid. 48).

I enlighet med det anförda skulle enligt justitiekanslersämbetet det positiva innehållet i Eisermans rätt vara säkerhet mot att genom en förändring av lönestaten eller av bestämmelserna om landstingsuppbörden bliva i detta avseende ekonomiskt sämre ställd än som var förhållandet, innan förändringen skedde.

Justitiekanslersämbetet har härefter i berörda fråga gjort ytterligare följande uttalanden.

1902 års löneregleringskommitté syntes emellertid i ett år 1922 avgivet utlåtande angående ifrågasatt reducering av provisionen å landstingsuppborlden hava intagit en ståndpunkt, som mera överensstämde med den Eiserman ville göra gällande. Kommittén hade nämligen anfört, att några landskamrerare kvarstode å sådan äldre stat — av sammanhanget torde framgå, att därmed menades 1878 års stat — att de ansetts tillförsäkrade rätt till provisioner enligt de vid nämnda äldre stats fastställande *gällande grunder*. I enlighet därmed hade kommittén föreslagit, att i de fall, där å äldre stat kvarstående landskamrerare ansåges icke vara skyldig underkasta sig minskning av provisionen genom ändring i beräkningsgrunden, provision till sådan tjänsteman skulle av landstingsuppborlden utgå efter dittills gällande grunder.

Huruvida statsmakterna vid 1922 års reducering av provisionen å landstingsuppborlden delat löneregleringskommitténs berörda uppfattning eller ej, syntes näppeligen kunna med säkerhet avgöras. Statsmakterna torde dock icke hava uttryckligen reagerat mot nämnda uppfattning, men å andra sidan hade icke heller deras beslut blivit alldeles kongruent med löneregleringskommitténs förslag. Statsmakterna hade nämligen beslutit, att, där å äldre stat kvarstående landskamrerare icke vore skyldig underkasta sig minskning i honom tillkommande sportelinkomster, ersättning skulle till honom utgå efter dittills gällande grunder. Om dessa ordalag skulle tolkas fristående för sig och utan bakgrunden av löneregleringskommitténs uttalade åsikt, ansåge justitiekanslersämbetet dem näppeligen vittna om annan uppfattning angående Eisermans rätt än den, till vilken justitiekanslersämbetet anslutit sig. Att statsmakterna år 1922 skulle hava bestämt intagit en annan ståndpunkt motsades måhända jämväl därav, att 1922 års reducering i viss mån haft karaktären av provisorium.

Vid 1925 års lönereglering för landsstaten hade man i huvudsak anslutit sig till de år 1922 nyttjade ordalagen och talat om befattningshavare, »som kvarstode å sådan äldre avlöningsstat, med vilken icke vore förbunden skyldighet att underkasta sig minskning *eller upphörande* (dessa två ord nya) av sportler». Men för en sådan befattningshavare hade statsmakterna icke längre visat samma undseende som år 1922 utan dekretat — denna gång fullt i enlighet med förslag av 1902 års löneregleringskommitté — att sportlerna skulle indragas till statsverket och befattningshavaren erhålla ersättning enligt ett tioårigt medeltal. Det syntes vara uppenbart, att ett dylikt beslut icke i »klämman» läderade den rätt, som Eiserman enligt justitiekanslersämbetets åsikt kunde hävda till provision å landstingsuppborlden.

Berörda 1925 års beslut hade vederbörande länsstyrelse ställt sig till efterrättelse, och, ehuru Eiserman på grund därav uppburit ganska betydande belopp, hade han i allt fall åtnjutit mindre än vad som varit fallet, därest man följt normen om $\frac{1}{4}$ procent provision å landstingsuppborlden.

Justitiekanslersämbetet har vidare yttrat, att när ämbetet sålunda, om ock med tvekan, kommit till det resultat, att Eisermans provision å landstingsuppborlden kunnat indragas, på sätt som skett, detta måste gälla jämväl beträffande provision å uppborlden av vägskatt ävensom att Eisermans ställning i fråga om provision å kreatursförsäkringsavgifter under inga omständigheter vore starkare än beträffande provision å landstings- och vägskatt.

Under hänvisning, bland annat, till två rättsfall — refererade i Nytt Juridiskt Arkiv år 1928, sid. 88 och 1925 — har justitiekanslersämbetet

vidare anført, att det med hänsyn till de skiftande meningar, som för närvarande föreläge om domstolarnas befogenhet att ingå på frågan om lagligheten av ett statsmakternas gemensamma beslut, icke vore uteslutet, att domstolarna på talan av Eiserman skulle ingå i prövning av spörsmålet, huruvida det ifrågavarande, av statsmakterna år 1925 gemensamt fattade beslutet, vilket genom brev den 12 juni 1925 bragts till vederbörandes kännedom, vore rättsstridigt eller icke. Justitiekanslersämbetet, som ansett det knappast vara möjligt att med säkerhet förutsäga resultatet av en dylik prövning, har emellertid framhållit, att Eiserman vid rättegång hade en given fördel i den tolkning löne-regleringskommittén givit en sådan rätt som Eisermans, ävensom i statsmakternas något oklara ställningstagande år 1922 samt måhända även i den av reservanterna inom statskontoret i föreliggande ärende uttalade mening, vars innebörd syntes vara, att statsmakterna skulle år 1925 på en gång erkänt och underkänt Eisermans rätt i den omfattning denne gjort gällande.

Med hänsyn till det anförda har justitiekanslersämbetet förklarar sig icke hava något att erinra mot vad statskontoret föreslagit om proposition till riksdagen.

I likhet med statskontoret hyser jag den uppfattningen, att då — i överensstämmelse med riksdagens beslut — i brevet den 12 juni 1925 föreskrevs, att tjänsteman vid länsstyrelse, som kvarstode å sådan äldre avlöningsstat, med vilken icke vore förbunden skyldighet att underkasta sig minskning i eller upphörande av sportler, skulle vid indragning till statsverket av sportler för befattningshavare vid länsstyrelserna erhålla gottgörelse för mistade sportler enligt viss medeltalsberäkning, därmed avsågs att bereda de tjänstemän vid länsstyrelserna, som fortfarande kvarstodo å 1878 års lönestat, full ersättning för de genom löne regleringen förlorade sportlerna. Meningen har således uppenbarligen icke varit, att statsverket, genom att ifrågavarande provision m. m. alltjämt skulle utgivas från vederbörande, skulle erhålla en ökad inkomst. Av handlingarna i ärendet framgår emellertid, att syftet med berörda bestämmelse icke uppnåtts, i det att den ende tjänsteman, å vilken bestämmelsen kommit att tillämpas, nämligen f. d. landskamreraren Eiserman, i trots av ersättningsbestämmelsen kommit att genom indragningen av sportelinkomsterna åsamkas en förlust, som kan uppskattas till sammanlagt 32,466 kronor 27 öre, vilket belopp i stället tillfallit statsverket. Med hänsyn till dessa omständigheter — som icke föreligga i något annat fall än detta — synas mig starka billighetsskäl tala för att Eiserman av statsmedel tillerkännes ersättning för det belopp, varom han sålunda gått miste. Då beslut härom icke lär kunna fattas utan riksdagens medverkan, får jag därför föreslå, att riksdagens medgivande i ämnet inhämtas. Ersättningsbeloppet lär lämpligen böra, på sätt statskontoret föreslagit, få såsom utgift avföras å riksstatstiteln »Diverse inkomster», till vilken ifrågavarande provisioner tidigare influtit.

Därest frågan om ersättning till Eiserman i enlighet med vad jag förordar underställes riksdagens prövning, synes anledning icke föreligga att nu till behandling upptaga spörsmålet i vad mån Eiserman må vara lagligen

Departements-
chefen.

berättigad att i rättegångsväg av kronan tillerkännas ersättning för berörda förlust.

På grund av vad jag i det förgående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att till f. d. landskamreraren i Malmöhus län G. V. Eiserman må såsom ersättning för mistade sportelinkomster — utöver den ersättning han i sådant hänseende uppburit enligt bestämmelserna i förenämnda brev den 12 juni 1925 — utgå ett belopp av statsmedel av 32,466 kronor 27 öre samt att nämnda belopp må såsom utgift avföras från den i riksstaten under rubriken »Egentliga statsinkomster» upptagna inkomstiteln »Diverse inkomster».

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.